

חידון הקיימות העירוני

- תשפ"ו 2026 -

תלמידות יקרות ותלמידים יקרים,

חידון הקיימות העירוני נכנס לשנתו התשיעית וכל כיתות ד' בעיר משתתפות בו. חוברת מושגים זו כוללת את מגוון הנושאים בהם יעסוק החידון העירוני. בחוברת מוצגים 54 מושגים שיציגו לכם ולכן את עולם הקיימות ואת הנושאים המרתקים הקשורים אליו.

הנה מספר עצות:

- קראו ולמדו את המושגים לפי הסדר המופיע בחוברת, כך יהיה קל יותר להתחבר לכל נושא ונושא.
- נסו להבין את משמעות המושג ולא רק ללמוד בעל פה.
- בחלק מהמושגים מופיעים קישורים לסרטונים - צפו בהם, הם חלק מחומר הלימוד.

**אנו מקווים שתיהנו מתהליך הלמידה ומהשתתפות בחידון!
אגף קיימות וחדשנות ואגף חינוך – עיריית כפר סבא**

תוכן עניינים

מס' עמוד	המושגים	קטגוריה
8-5	קיימות טביעת רגל אקולוגית אי חום עירוני איי פלסטיק נוער מוביל שינוי זיהום אוויר התחממות כדור הארץ התייעלות אנרגטית ועידות אקלים מצעד האקלים זיהום אור 17 יעדי האו"ם	קטגוריה 1 - כללי
12-10	משאבים מתכלים ומשאבים מתחדשים הטמנה הפרדת אשפה במקור שימוש חוזר מיחזור פסולת אורגנית קומפוסט התכלות סוגי פסולת	קטגוריה 2 - פסולת
19-14	מין אָנְדָּמי מגוון ביולוגי הדברה ביולוגית מינים פולשים מסדרון אקולוגי הספר האדום יתוש הנמר האסייתי דוכיפת איקליפטוס שצ"פ יום הדבורה הבינלאומי יער מאכל צב יבשה מצוי קיפוד מצוי "כי האדם עץ השדה"	קטגוריה 3 - מגוון ביולוגי
22-21	גלגולו של מוצר חגיגה מקיימת תרבות הצריכה צריכה נבונה ומקיימת	קטגוריה 4 - תרבות הצריכה
29-24	"אפס פסולת" מרכז קיפוד "שיתופיה" ביופילטר השכונה הירוקה "משעול הרקפות" פרדס ההרכבות "שביל העצים" זריעת פרחי הבר הגדולה גן מנשה העיר הירוקה תוכנית נתיב האור פאנלים סולאריים פארק כפר סבא היערכות העיר להתמודדות עם משבר האקלים	קטגוריה 5 - כפר סבא

קטגוריה 1
כללי

כללי

1. קיימות

תפיסת עולם המאמינה ביכולת שלנו לחיות חיים מלאים, מספקים וראויים בהווה, מבלי לפגוע בדורות הבאים. המושג התפתח בשנות השמונים ומתאר את כלל ההיבטים הנקשרים לקיום האנושי על פני כדור הארץ. קיימות מתייחסת לתחומים רבים כגון: שמירת טבע והגנה על החי והצומח, צמצום צריכה וחיסכון במשאבים, קהילתיות, כלכלה מקומית ועוד. עיריית כפר סבא שואפת לייצר בעיר קהילה מקיימת. תפיסת הקיימות מתייחסת אלינו - בני האדם, אל הטבע והסביבה ואל הכלכלה והפיתוח.

להעשרה ולהבנת המושג על פי מגוון דוגמאות מחיי היומיום
להעשרה נוספת בנושא יחסי גומלין אדם - סביבה

2. טביעת רגל אקולוגית

אחת הדרכים למדוד פעילות של אדם, קהילה או כל אוכלוסייה, בהתאם לכמות המשאבים הנחוצים לבצע את אותה הפעולה, במונחים של שטח (דונמים). לדוגמה, אפשר למדוד את השטח הנחוץ לגידול הירקות והפירות שאנו צורכים וצורכות ואף את שטח גידול הכותנה כדי לייצר את הבגדים שאנו לובשים ולובשות. כולנו נוכל לצמצם את טביעת הרגל האקולוגית שלנו בפעולות פשוטות כמו: הפרדת פסולת, חיסכון בחשמל או חיסכון במים.

דוגמה לטביעת רגל אקולוגית בתחום האנרגיה
מידע נוסף על טביעת רגל אקולוגית

3. אי חום עירוני

אי חום עירוני הוא אזור עירוני שחם במידה משמעותית מסביבתו. השטח הבנוי בעיר מתחמם בעקבות צמצום השטחים הפתוחים והשפעת האדם (גידול באוכלוסייה, תנועת רכבים וצריכת חשמל מוגברת). כתוצאה מכך נוצר הבדל ניכר בטמפרטורה בתוך העיר לטמפרטורה בשטחים הפתוחים סביבה.

כללי

4. איי פלסטיק

מושג המתאר זיהום חמור של פלסטיק באוקיינוסים. באוקיינוס השקט נוצרו איים גדולים של פסולת פלסטיק אשר גדולים פי 80 מהשטח של מדינת ישראל. מדענים אומרים כי מדובר באיום משמעותי לאיזון האקולוגי. רצועת האשפה הענקית בלב האוקיינוס מורכבת בין היתר מכלי פלסטיק, אריזות, חבלים וגם מרשתות דייגים. לפי מחקר שבוצע לאחרונה, לפחות 8 מיליון טונות של פלסטיק מושלכים בכל שנה לאוקיינוס – כמות השווה למשאית זבל אחת מדי דקה. אם המצב ימשיך כך, עד שנת 2050 יהיה באוקיינוס יותר פלסטיק מאשר דגים. גם הים התיכון שלנו מזוהם מפלסטיק. נוכל לצמצם את התופעה בפעולות פשוטות כמו: הימנעות משימוש בכלים חד פעמיים, שימוש חוזר בקופסאות פלסטיק וצמצום צריכת מוצרי פלסטיק.

להעשרה נוספת

5. נוער מוביל שינוי - מנהיגות סביבתית של ילדים ונוער

צעירים וצעירות בעולם כולו מובילים ומובילות מאבקים במטרה למנוע פגיעה בסביבה ולעודד שינוי התנהגות. בואו נכיר כמה מהם ומהן:

סוורן סוזוקי – מקנדה - הקימה בגיל 9 ארגון בשם "הארגון הסביבתי של הילדים". בשנת 1992, כשסוורן הייתה בת 12, היא וחבריה גייסו כסף כדי להגיע ל"פסגת כדור הארץ", ועידה חשובה כלל עולמית, שהתקיימה בברזיל. סוורן הצעירה קראה נאום שארך כ-7 דקות ובמהלכו קראה למנהיגי העולם להגן על כדור הארץ בו אנו חיים.

יובל אדלר - בשנת 2014, יובל אדלר בן ה-10 מהוד השרון, החל לפעול למען צבי הים. במהלך טקס שנתי בבית ספרו היה נהוג להעניף בלונים לזכרו של החייל החטוף רון ארד. יובל הבין את השלכות שחרור הבלונים ופנה לראש עיריית הוד השרון והציע פתרון חלופי - שחרור של בלון הליום אחד בלבד במקום מאות בלונים במהלך הטקס. מאז הפך יובל פעיל בפרויקטים סביבתיים נוספים.

עדי לוסטינג - עדי אהבה מאוד לטייל בחוף הים בפלמחים. בכיתה י"ב הבחינה בגדר שהקיפה שטח עצום בחוף האהוב, ומעבר לגדר החלו עבודות להקמת כפר נופש בחוף. בתגובה לכך עדי החליטה לפעול - היא הקימה אוהל על החוף והפגינה נגד הפגיעה בשטח הציבורי הפתוח, ששייך למעשה לכל אחד ואחת מאיתנו. היא לנה בו במשך כ-4 חודשים! רבים הצטרפו לעדי ובסופו של דבר המאבק הצליח - כפר הנופש לא הוקם והחוף ניצל.

6. זיהום אוויר

מצב בו משתחררים לאוויר חומרים אשר עלולים להזיק לבריאות שלנו. זיהום זה נגרם כתוצאה מפעילות האדם במגוון תחומים: תעשייה, תחבורה, מפעלים, תחנות כוח ועוד. כשאנו בוחרים ובוחרות ללכת ברגל או לרכוב באופניים לביה"ס, במקום לנסוע ברכב, אנו עוזרים ועוזרות לצמצם את זיהום האוויר.

7. התחממות כדור הארץ

במהלך המאה ה-21 מתרחשים שינויים ניכרים באקלים ברחבי העולם. שינויים אלו עלולים להוביל לפגיעה משמעותית במערכות הטבעיות. כיום ישנה הסכמה בין חוקרים וחוקרות כי הסיבה העיקרית לשינויי האקלים היא פעילות האדם הגורמת לפליטה מוגברת של גזי חממה כתוצאה משריפת דלקים כמו פחם, דלק וגז. כתוצאה מכך נוצרים תנאים של חממה באטמוספירה המקיפה את כדור הארץ, הגורמים לעלייה בטמפרטורות ולשינויים קיצוניים במזג האוויר בכל העולם וגם בישראל. ומה אנחנו נוכל לעשות לצמצום הבעיה? אם נקפיד לחסוך חשמל ואף לנתק מכשירים מהחשמל בסיום השימוש, נסייע גם אנחנו לצמצם את ההתחממות הגלובלית.

סרטון זה יסייע להבין את התופעה לעומק

8. התייעלות אנרגטית

מושג המתאר הפחתה בצריכת האנרגיה הנדרשת להפעלת מוצרים חשמליים, תאורה או תחבורה. כולנו יכולים ויכולות להתייעל אנרגטית, גם ברמה ביתית, בפעולות פשוטות כמו: כיבוי אור, הוצאת המטענים מהשקעים, כיבוי מכשירי חשמל או הפחתת השימוש ברכב. חשוב לכוון את טמפרטורת המזגן לזו המומלצת על ידי חברת חשמל: בקיץ בין 22-25 מעלות ובחורף בין 18-20 מעלות. למושג זה מצטרף מושג נוסף: "**עיר מאופסת אנרגיה**" – זוהי תוכנית לניהול יעיל של משק האנרגיה בעיר, השואפת לאזן בין צריכת האנרגיה ובין כמות האנרגיה המיוצרת בעיר. לדוגמה: ייצור אנרגיה באמצעות הפאנלים הסולריים אשר הותקנו על מרבית גגות בתי הספר בעיר.

9. ועידות אקלים

ועידת האומות המאוחדות לשינוי אקלים מתכנסת אחת לשנה, במסגרת אמנה שנחתמה ב-1992 בכינוס "פסגת כדור הארץ". הוועידה מתכנסת כדי לדון בהתמודדות עם שינוי האקלים העולמי. לאורך השנים נחתמו הסכמים שבהם התחייבו המדינות לצמצם את פליטת גזי החממה ולנקוט צעדים נוספים למיתון השפעותיו של משבר האקלים.

10. מצעד האקלים

אירוע בהיקף עולמי, שנועד לעורר מודעות ופעולה עולמית לעצירת שינויי האקלים. מצעד האקלים הראשון התקיים בשנת 2014 בניו-יורק (ארה"ב) והיה הגדול ביותר בהיסטוריה בהשתתפות כ-300,000 בני אדם. מאז, מדינות רבות בעולם יוזמות אירועים ומצעדים דומים. גם בישראל מתקיימים מצעדים. אצלנו בכפר סבא, משתתפים מדי שנה במצעדי האקלים, מאות ילדים וילדות, נערים ונערות.

מידע על השתתפות ילדי כפר סבא במצעד האקלים

11. זיהום אור

תופעה הנגרמת על ידי תאורה מלאכותית בשעות החשכה ומאירה את סביבתה, תוך הפרעה לטבע. עודף של אור מלאכותי בלילה הוא תוצר נוסף של העידן התעשייתי שלנו ומשפיע על המערכת האקולוגית ועל בעלי החיים בטבע. אחד הפתרונות לבעיה הוא צמצום הצבת תאורה מלאכותית בסמוך לגינות ולפארקים ואף ריכוז התאורה הנדרשת לאזור מסוים, כדי למנוע מהאור "להתפזר". **צפו בסרטון**

12. שבעה עשר יעדי האו"ם (אומות מאוחדות)

אוסף של 17 יעדים עולמיים לפיתוח בר קיימא, שנקבעו על ידי ארגון האומות המאוחדות ב-2015. יעדי הפיתוח כוללים נושאים חברתיים וכלכליים כמו עוני, רעב, בריאות, חינוך, התחממות עולמית, אי שוויון, מים, אנרגיה, עיוור, הגנת הסביבה וצדק חברתי. **למידע נוסף**

קטגוריה 2
פסולת

פסולת

1. משאבים מתכלים ומשאבים מתחדשים

משאבים מתכלים (נגמרים) הם משאבים הנמצאים בטבע בכמות מוגבלת ולא ניתן לגדל או לייצר אותם (כמו חול או נפט). לעומת זאת משאבים מתחדשים הם משאבים טבעיים אשר אינם נגמרים (כמו שמש ורוח) וניתן להשתמש בהם שוב ושוב. לצערנו האנושות משתמשת לצרכיה בעיקר במשאבים מתכלים. שימוש נרחב זה הוא הסיבה למחסור הולך וגדל במשאבי טבע ולהפרת האיזון בטבע.

2. הטמנה

שיטה שבה קוברים פסולת באדמה. זו למעשה השיטה העיקרית בה משתמשים בישראל. כלומר, כל פסולת המושלכת לפח המעורב (הירוק) מועברת בסוף התהליך להטמנה בקרקע. **הטמנת פסולת גורמת לנזקים סביבתיים רבים** כמו: זיהום מי תהום, תפיסת שטחים, זיהום אוויר ועוד. אם בקבוק זכוכית יגיע להטמנה במקום למיכל הסגול, הוא יישאר שם עוד מיליון שנים ולא יתפרק. פסולת שאינה מופרדת למיחזור, נשלחת להטמנה ובכך גוזלת שטחים רבים שיכולים היו לשמש כאזורי מחיה (לבני אדם, בעלי חיים או צמחים), מרעילה את הקרקע ופולטת גזים רעילים לאוויר. כך צצים להם הרי פסולת ענקיים בכל רחבי הארץ שיישאר אתנו כאן לעוד שנים רבות. אז מה נוכל לעשות כבר מחר בבוקר? להתחיל להפריד פסולת כבר בבית וכך לצמצם את כמות הפסולת שלנו אשר תגיע להטמנה.

3. הפרדת אשפה במקור

הפרדה במקור היא מושג המתייחס להפרדת פסולת מסוגים שונים לפחים המתאימים (נייר, פלסטיק, אלקטרוניקה, פסולת אורגנית ועוד). ההפרדה היא **אחד הפתרונות ההכרחיים** לצמצום כמויות פסולת המגיעות להטמנה. כל אחד ואחת מאיתנו מייצרים כמעט 2 ק"ג פסולת ביום. האם זה הרבה? אולי לא. אבל אם נכפיל בכ-9 מיליון תושבים ותושבות, נתחיל להבין את גודל הבעיה. בנוסף, ההפרדה לזרמי פסולת שונים מאפשרת לבצע מיחזור וחוסכת בזבז משאבי טבע חדשים. אז מה נוכל לעשות? פשוט להפריד בבית כמה שיותר סוגי פסולת: נייר וקרטון, אריזות, בקבוקי פלסטיק, פסולת אלקטרונית, בגדים ישנים ועוד.

פסולת

4. שימוש חוזר

פעולה בה אוספים מוצרים לאחר השימוש במטרה **להשתמש בהם שוב**. השימוש החוזר מאריך את חיי המוצר ומקטין את כמויות הפסולת המגיעות להטמנה. דוגמאות לשימוש חוזר: פחית של זיתים שהפכנו לקופסה שבה נאחסן עפרונות, קופסת נעליים שהפכנו לקופסה לאחסון צעצועים, צלחת סדוקה שהפכנו לתחתית לעציץ, צמיג משומש שהפכנו לערוגה בה שתלנו צמחי תבלין ועוד.

5. מיחזור

תהליך בו פסולת מפורקת ומוחזרת למצב של חומר גלם אשר ישמש לייצור מוצרים חדשים. למשל בקבוק קולה מפלסטיק יהפוך בתהליך המיחזור לסלסילה של תותים. המיחזור מאפשר חיסכון בחומרי גלם ומצמצם את כמויות הפסולת המגיעות להטמנה. בכפר סבא ניתן להפריד במרכזי המיחזור: בדים מסוגים שונים, פסולת אלקטרונית, מכלי זכוכית ואריזות קרטון. תרצו לראות אילו פחי מיחזור קרובים לבית שלכם ושלכן? היכנסו לאתר העירייה **בקיטור הבא** ואתרו את הרחוב במפה.

6. פסולת אורגנית

פסולת המורכבת משיירי מזון, קליפות פירות, ירקות, ביצים, עלים וענפים. זוהי פסולת שמתפרקת בטבע במהירות, בניגוד לפסולת העשויה מחומרים אחרים כמו פלסטיק או מתכת. את הפסולת האורגנית ניתן למחזר ולהפוך לקומפוסט (דשן טבעי אשר מזין את האדמה). קומפוסט זה מושב חזרה אל הטבע ומפוזר בשדות, בהם גדלים העגבנייה והמלפפון, שבהמשך יגיעו אל הסלט שלנו.

פסולת

7. קומפוסט

קומפוסט (בעברית דשונת) הוא תוצר הפירוק של חומרים אורגניים (עלים שנשרו, שאריות מזון ועוד). דמיינו: תפוח שנשר מהעץ אל האדמה, נאכל ע"י חרקים, פטריות וחיידקים שונים, מתפרק לחומרים הטבעיים הבסיסיים המרכיבים אותו והופך לקומפוסט המעשיר את הקרקע והופך אותה לפורייה יותר. קומפוסט יכול להיווצר בתהליך טבעי ע"י בעלי חיים ויצורים קטנים החיים בטבע או בתהליך מיחזור של פסולת אורגנית שהופרדה במקור ונשלחה למתקני מיחזור.

8. התכלות סוגי פסולת

התכלות של פסולת אשר מוטמנת באתר הטמנה, בקרקע, תלויה בסוג החומר ממנו היא עשויה:

קלקר - אינו מתכלה לעולם

בקבוק זכוכית - 1,000,000 (מיליון) שנים

בקבוק פלסטיק - 500 שנים

פחית שימורים - 300-500 שנים

מוצרי עור - כ- 50 שנה

שקיות פלסטיק - 20-10 שנים

מוצרי עץ - כ- 13 שנים

בגדים שונים - 4-5 שנים

עיתונים וקרטונים - 6-12 שבועות

פסולת אורגנית (שיירי מזון) - בין 4 ל-8 שבועות

קטגוריה 3
מגוון ביולוגי

מגוון ביולוגי

1. מין אָנְדְּמִי (מין טבעי לאזור מסוים)

מין הגדל באזור גיאוגרפי מסוים. מינים אלו נתונים לעתים בסכנת הכחדה בין היתר בגלל שינויים הנגרמים על ידי בני האדם. בכפר סבא נמצא למשל את צמח ה"תלתן הדגול" שמושך חרקים ומעשיר את הקרקע. עלינו להגן על צמחים אלו, כי ללא הגנה הם פשוט ייעלמו, המגוון הביולוגי ייפגע ובסופו של דבר גם אנחנו.

2. מגוון ביולוגי

מושג המתאר את **השונות** בין כל היצורים החיים והצמחים על פני כדור הארץ: מיתוש קטן ועד קרנף גדול, משיח עגבניות שרי ועד עץ איקליפטוס, לכל אחד מהם יש תפקיד חשוב בטבע ולכן עלינו לשמור על המגוון הביולוגי. את המגוון הביולוגי ניתן לפגוש בבתי גידול שונים: ביבשה, בים, בבריכות חורף, במערות ועוד. גם אנו חלק מהמגוון הביולוגי. בוועידת ריו ("פסגת כדור הארץ") הוצגה **אמנת המגוון הביולוגי**, עליה חתמו 196 מדינות ובמסגרתה מתחייבות המדינות החתומות לפעול לצמצום משמעותי בפגיעה במגוון הביולוגי על פני כדור הארץ. גם ישראל חתומה על אמנה זו. מה נוכל לעשות לצמצום הבעיה? להגן בכל דרך על החי והצומח בסביבתנו הקרובה ובכל מקום בו נטייל. ואם נתקלנו במי שפוגע או פוגעת בחי ובצומח, נעיר בעדינות ונסביר מדוע חשוב לשמור על המגוון הביולוגי שלנו.

להעשרה נוספת

3. הדברה ביולוגית

פעולה המתבצעת נגד מזיקים בחקלאות (יצורים חיים שאוכלים גידולים חקלאיים) על ידי שימוש באמצעים מהטבע: בעלי חיים או צמחים. זאת במטרה לצמצם את השימוש בחומרי הדברה כימיים (המכילים חומרים רעילים). **התנשמת** למשל, שניזונה ממכרסמים ומשמשת כ"מדבירה ביולוגית", היא ממש "מכונת ציד" שמסוגלת לאכול בלילה אחד 10 חולדות.

ללמידה נוספת

מגוון ביולוגי

4. מינים פולשים

בעלי חיים וצמחים העוברים ממקום למקום ומתיישבים בבתי גידול חדשים, שאינם טבעיים להם. בדומה למצב בו אורח מגרש את בעל הבית מביתו ונשאר לגור בבית שאינו שלו. המינים הפולשים מתחרים במינים המקומיים ואפילו "מגרשים" אותם. מיינה מצויה למשל, נחשבת מין פולש – היא נוהגת לפלוש לקן של ציפור אחרת, מסלקת את הביצים ומתיישבת בו. להעשרה נוספת

5. מסדרון אקולוגי

מושג המתאר רצף של שטחים פתוחים ומאפשר מעבר של בעלי חיים וצמחים ממקום למקום. מסדרון אקולוגי למעשה מפצה במידת מה על שבירת הרצף האקולוגי שנגרמת על ידי האדם ופוגעת במגוון הביולוגי. במזרח כפר סבא, בשדות החקלאיים, נמצא חלק צר במיוחד של מסדרון אקולוגי המאפשר לשמור על השטחים האלו פתוחים ולמנוע הקמת בתים ובניינים.

6. הספר האדום

ספר המתאר מיני בעלי חיים הנמצאים בדרגות סיכון עולמיות ואזוריות. "מינים אדומים" הם אלו הנמצאים תחת איום מידי ובסכנת הכחדה ממשית. בהמשך נכתב גם ספר אדום למיני צמחים. עד שנת 1958 חיו ישראל ברדלסים, אך הם נכחדו לחלוטין. גם גירית הדבש נעלמה כמעט לגמרי מנופי הארץ בשל צמצום אזורי המחייה שלה ודריסות בכבישים.

7. יתוש הנמר האסייתי

יתוש שהוא מין פולש ונפוץ ברחבי הארץ. יתוש זה מכונה גם **יתוש הטיגריס** בשל הפסים השחורים על גופו (כמו שיש לטיגריס). הוא פעיל בשעות האור וגם בלילה. נקבת היתוש היא העוקצת ויכולה לעקוץ גם מבעד לבדים דקים. כדי למנוע את התרבותו יש לרוקן כלים המתמלאים במים כמו תחתיות של עציצים או כלי המים של הכלב. בכך נמנע מנקבת היתוש להטיל את ביציה במקומות בהם יש מים עומדים.

8. דוכיפת

הדוכיפת היא הציפור היחידה ממשפחת הדוכיפתיים החיה בארץ-ישראל. היא נבחרה כציפור הלאומית של ישראל מכמה סיבות: היא יפה וצבעונית ויש לה כתר על הראש, היא נמצאת בגינות הבית ובמדשאות כך שכולם יכולים לפגוש בה, היא מופיעה במקורות כסמל לחוכמה, היא מקננת בקירות ובסדקים ובין בני הזוג יש שוויון (שניהם מטפלים בגוזלים). גם הזכר וגם הנקבה יפים וצבעוניים, להבדיל מציפורים אחרות שבהן רק הזכר צבעוני ובולט והנקבה אפורה בדרך כלל.

9. איקליפטוס

מקור השם איקליפטוס הוא מיוון: איי = היטב וקליפטו = מכוסה, המשמעות היא: "מכוסה היטב" והכוונה לכיסוי הניצן ממנו ילבלב הפרח. שמו הקדום הוא "עץ הדרקון" או "עץ הגומי והשרף". העץ הגיע אלינו מאוסטרליה והתאקלם בישראל במהירות. האדם משתמש באיקליפטוס לשימושים רבים: עץ, תרופות, צוף לדבורים, צל, הגנה מרוח ועוד. בסמל העיר כפר סבא מופיעים שני עצי איקליפטוס עתיקים שצומחים גם כיום בכניסה לעירייה. עצים אלו כבר בני למעלה מ-110 שנים.

10. שצ"פ

שצ"פ = שטחים ציבוריים פתוחים. לשטחים ציבוריים פתוחים יש חשיבות גבוהה מאוד. הם מספקים לנו אזורי נופש ופעילות לשעות הפנאי, הם משמשים כבית גידול למינים מקומיים ומשמשים "ריאות ירוקות" המשפרות את איכות האוויר. פארק כפר סבא, גן הזיכרון ומתחם רות הם דוגמאות לשצ"פים בכפר סבא. גם **גינה קהילתית** היא שצ"פ שמוקם בדרך כלל על ידי מתנדבים ומתנדבות. הגינה הקהילתית מחברת בין קהילות המבלות יחד בחיק הטבע. בכפר סבא יש 16 גינות קהילתיות. ניתן להגיע אל הגינות הקהילתיות וליהנות מפעילות קהילתית מגוונת ועשירה.

חפשו את הגינות במפה

11. יום הדבורה הבינלאומי

יום זה מצוין בעולם בתאריך 20/5 בעקבות תופעה עולמית הקשורה להיעלמות דבורי-דבש. הדבורים נעלמות בצורה פתאומית, ומותירות בכוורת מלכה, מזון רב ומספר קטן של דבורים, דבר שגורם להתמוטטות הכוורת. תרומתה העיקרית של דבורת הדבש היא בהאבקה של גידולי החקלאות השונים ושל שפע פריחת הבר בארץ ישראל. העלייה החדה בהיעלמויות של קהילות דבורים היא חלק מתופעה רחבה יותר של היכחדות חרקים בעשורים האחרונים. גם בכפר סבא מתקיימות פעילויות לציון יום הדבורה הבינלאומי. בנוסף, בישראל הוקם ארגון הנקרא "מגן דבורים אדום" שמטרתו להעביר נחילי דבורים חזרה לטבע ולמנוע את הדברתם. אז מה נוכל לעשות? במידה וניתקל בנחיל דבורים, או נשמע על כך ממשפחה או מחברים וחברות, נספר על מגן דבורים אדום ונמליץ לפנות את הנחיל במקום להדביר את הדבורים.

מגן דבורים אדום**12. יער מאכל**

הוא יער המשמש כדוגמה לחקלאות בת קיימא. מטרתו לשמש כמערכת אקולוגית למינים רבים ככל הניתן של בעלי חיים וצמחים. בכך היער מספק מזון וחומרי גלם גם לחי ולצומח וגם לנו. כולנו נוכל להגיע אל יער המאכל ולקטוף פירות או צמחי תבלין לשם מאכל. בפארק כפר סבא ניטע בוסתן הכולל עשרות עצי פרי.

13. צבי יבשה מצוי

הצב המוכר והשכיח בישראל. הוא שוכן בין סלעים ובין צמחים וניזון בעיקר מצמחים. בשנים הראשונות לחייו אפשר לאמוד את גילו של הצב על פי טבעות הגידול ההיקפיות שעל שריון הגב שלו. אולם בגילים מאוחרים יותר מטשטשות הטבעות וקביעת הגיל נעשית קשה יותר. צבי יבשה אלו נמצאים כיום בסכנת הכחדה בשל היעלמות מהירה של שטחי טבע. וגם כי יש אנשים שלוקחים צבים לביתם, לגדלם כחיות מחמד.

14. קיפוד מצוי

יונק הניזון מחרקים ומוכר לכולנו לפי הקוצים הייחודיים שלו. לקיפוד בוגר יש כ-7,000 קוצים. הגורים נולדים עיוורים ועירומים ובמהלך 3 הימים הראשונים לחייהם צומחים הקוצים הקבועים. הקיפוד הוא היונק היחיד בטבע שמתכדר בצורה מושלמת וכאשר הקיפוד מתכדר הקוצים הופכים סמורים, מתקשחים ומתחדדים כמו גדר תיל. בשלב ההתכדרות הקיפוד מוגן, כך שרק מעט אויבים טבעיים מסוגלים להזיק לו. כיום הקיפוד המצוי מוגדר כחיה מוגנת בישראל, בשל תפוצתו בערים גדולות והפגיעה בו. אחת ההשפעות ההרסניות על קיפודים היא האכלת חתולים. מה הקשר? קיפודים נמשכים לנקודות האכלה של חתולי רחוב ואוכלים את מזונם. כך קורה שקיפודים אוכלים כמויות גדולות מהנחוץ להם של מזון לא בריא לגופם ומשמינים, ובמקרים קיצוניים אף מאבדים את יכולתם לנוע. גם בכפר סבא ניתן לפגוש קיפודים רבים.

15. "פִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה" (נתן זך)

אי אפשר לדמיין את חיינו בלי עצים.

בלי הנוף הירוק שמרחיב את הנפש, בלי תחושת הקרירות כאשר עוברים מתחת לעץ ביום חם, בלי ההתפעלות מהגזע המפותל מלא הסודות. העצים מספקים לנו, בני האדם, שפע של חומרים החל מעצים לבנייה, פירות לאכילה, צל והמון חמצן, ולבעלי החיים – מקום מחייה, מזון והגנה.

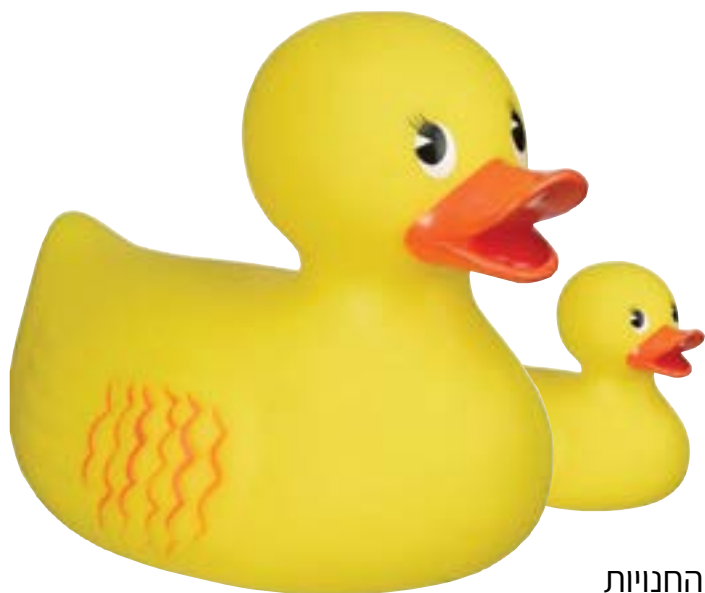
עוד קצת מידע על הצומח הנפלא הזה:

- עץ אחד מייצר במהלך חייו 700 ק"ג חמצן הנחוץ לכולנו לנשימה וקולט פחמן דו-חמצני וכך **מפחית את כמות גזי החממה**.
 - עצים מוגדרים כ"שוברי רוח" – הם מסוגלים להחליש את עוצמת הרוח או את מהירותה. "**שובר רוח**" מקטין את הנזק הנגרם ליבולים מהרוח ומגדיל בכך את התוצרת.
 - עצים רבים מעניקים לנו **פירות נהדרים למאכל**. יש עצים מהם ניתן להפיק תבלינים, כמו אגוז מוסקט וקינמון ויש עצים שמהפירות שלהם ניתן להפיק שמן, כמו זית, אבוקדו או דקל.
 - עץ אחד עשוי לשמש **בית למגוון בעלי חיים** כמו ציפורים, פרפרים, לטאות ועוד.
 - עצים רבים משמשים מקום לינה ומנוחה לציפורים נודדות.
 - עץ אחד מעניק **צל נהדר** לסביבתו ומסייע להפחתת הטמפרטורה בסביבתו, בימי הקיץ, עד ארבע מעלות.
 - עץ אחד, שנמצא ליד בית, **בולם רעשים** בצורה משמעותית.
- כל העצים מוסיפים הרבה שמחה, ירק וחיים לנוף העירוני.**

קטגוריה 4 תרבות הצריכה

תרבות הצריכה

1. גלגולו של מוצר

איך נולד מוצר ואיך הוא מגיע אלינו הביתה?

בואו נדגים באמצעות ברווז מפלסטיק:

- נפט (משאב טבע מתכלה) נשאב מהאדמה
 - שינוע של הנפט למפעל - במפעל מייצרים מהנפט פלסטיק וכך מיוצר הברווז
 - שינוע הברווז לישראל באונייה
 - משאית אוספת את הברווז מנמל חיפה אל מפעל האריזה
 - במפעל אורזים את הברווז משם, משאיות מעבירות את הברווזים הארוזים אל החנויות
 - נגיע לחנות, נרכוש את הברווז, נשתמש בו ובהמשך נזרוק אותו לפח
- לשם ייצור מוצרים משתמשים במשאבים רבים. לכן נחשוב פעמיים לפני שנקנה מוצר שאנחנו לא ממש צריכים וצריכות. להעשרה נוספת

מושלך לפח

בשימוש

נרכש בחנות

מגיע לחנות

הברווז נארז

הברווז
מגיע לישראל

הופך לברווז

נפט נשאב

2. "חגיגה מקיימת"

מושג המצטרף למאמץ העירוני לצמצם את כמויות הפסולת בעיר.

את החגים ואת ימי ההולדת שלנו ניתן לחגוג גם בצורה מקיימת:

- להימנע משימוש בכלים חד פעמיים
- לצמצם את כמות המתנות והאריזות שלהן (עדיפה מתנה איכותית אחת מכמה מתנות קטנות שמתקלקלות מהר)
- לאכול בריא ולהימנע מממתקים וחטיפים
- לצמצם את קניית הבלונים והקישוטים המושלכים אחר כך היישר לפח האשפה

שלל טיפים למסיבה מקיימת

3. תרבות הצריכה

מושג ביקורתי המתאר מערכת שמעודדת צריכה (קניות) והופכת את פעולת הצריכה לערך. המושג מתייחס בעיקר לעולם המערבי. תרבות הצריכה מבוססת על התפיסה שצריכה מוגברת משפרת את איכות החיים וגורמת להרגשה טובה. פרסומות ומבצעים למשל, יוצרים אצלנו צורך מלאכותי לקנות מוצרים שלא בהכרח היינו קונים וקונות לולא החשיפה אליהם.

למידה נוספת

4. צריכה נבונה ומקיימת

מושג המהווה אחד הפתרונות לבעיות הנוצרות כתוצאה מתרבות הצריכה. צריכה נבונה ומקיימת מבוססת על התפיסה כי קניות צריכות להתחשב גם בסביבה וזאת באמצעות מספר דרכים: יש לקנות מה שצריך באמת, ניתן לצמצם קניות המייצרות כמות גדולה של פסולת, אין להתפתות למבצעים ולפרסומות, כדאי ורצוי לתכנן קניות ולהכין רשימות מראש, לרכוש מוצרים בחנויות יד שנייה (בשימוש חוזר) ולרכוש מוצרים תוצרת הארץ (כלכלה מקומית). "יום ללא קניות" למשל, הוא דוגמה לפעולה המעודדת צריכה נבונה. זהו יום בינלאומי שמצוין מדי שנה בחודש נובמבר במסגרתו כולנו מוזמנים ומוזמנות להפחית קניות ואף להימנע מהן.

קטגוריה 5
כפר סבא

כפר-סבא

תרסג
1903

1. "אפס פסולת"

מהלך פורץ דרך של עיריית כפר סבא לצמצום פסולת. אנחנו העיר הראשונה בישראל ששמה לה כיעד להפחית את כמויות הפסולת המועברות להטמנה. המהלך מעודד את תושבי ותושבות העיר לנהוג באחריות - לקנות פחות ולזרוק פחות! איך אפשר להגיע לאפס פסולת להטמנה?

- א. **סרבו** - לא נקנה דברים שאנחנו לא צריכים וצריכות ולא נתפתה למבצעים.
- ב. **הפחיתו** - ננסה להפחית את כמות המוצרים שאנו קונים וקונות.
- ג. **השתמשו טוב** - ננסה לעשות שימוש חוזר במוצרים שכבר סיימנו להשתמש בהם.
- ד. **תקנו** - במקום להשליך לפח מוצר שבור, נתקן או נעביר כתרומה לאחרים.
- ה. **מחזרו** - נפריד פסולת למיחזור.

2. מרכז קיפוד ("קיימות פורצת דרך")

מרכז קיימות עירוני ייחודי אשר מטרתו לתמוך במהלך הובלת העיר לאפס פסולת להטמנה! המרכז מדגים נושאי קיימות עירונית באמצעות: קורסים, הרצאות וסדנאות. במקום פועל גם "קפה תיקון" - שירות המאפשר להגיע עם מוצרים מקולקלים ומתנדבים ומתנדבות ינסו לתקנם במקום לזרוק אותם לפח. מרכז קיפוד בעיר עוצב תוך הקפדה על שימוש חוזר בחומרים, אשר במקום להיות מושלכים לפח האשפה הפכו למדפים, לכיסאות ולקישוט המרכז. **ללמידה נוספת**

3. "שיתופיה"

נמצאת במרכז קיפוד. כחלק ממהלך "אפס פסולת" בעיר, ניתן להגיע לשיתופיה ולקחת בהשאלה כלי עבודה, ציוד לעבודה בגינה וציוד קמפינג - ציוד שלרוב משתמשים בו מעט פעמים בשנה. פעולת ההשאלה מונעת את הקנייה. כולם מוזמנים לספר לבני המשפחה ולחברים על השיתופיה העירונית במרכז קיפוד. נשמח שתגיעו לשאול חפצים שאתם צריכים וצריכות. לצפייה בשעות הפעילות של השיתופיה ניתן להיכנס לפייסבוק.

כפר סבא

4. ביופילטר

מדי שנה זורמת כמות אדירה של מי גשם אל מערכת הביוב. כדי להשתמש במים אלו ולמנוע את בזבוזם הוקם מתקן ביופילטר בשכונה הירוקה, אליו זורמים מי גשמים, מתנקזים בו ועוברים תהליך של טיהור באמצעות מספר שכבות של חול וצמחים. המים המטוהרים מחלחלים אל הקרקע ונאספים שם. כפר סבא גאה בביופילטר **הראשון בישראל**.

למידה נוספת

5. "השכונה הירוקה"

השכונה הראשונה בישראל שהוקמה ב"בנייה ירוקה". בנייה ירוקה היא בנייה שמתחשבת בסביבה ומקפידה על חיסכון במשאבים, במים, באנרגיה ובפסולת. לדוגמה: ילד או ילדה שגרים בשכונה הירוקה לא צריכים לחצות שום כביש כדי להגיע מקצה אחד של השכונה עד לקצה השני וכך ניתן ללכת ברגל במקום להשתמש ברכב אשר פולט זיהום אוויר.

6. "משעול הרקפות"

מיזם שהוא חלום של תושב שרצה להשיב את הרקפות לכפר סבא. הוא פנה לעירייה ויחד עם מתנדבים ומתנדבות סיירת הטבע העירוני, נשתלו מאות פקעות של רקפות בקירות ובגדרות ברחובות העיר. כך נוצר משעול (שביל) של רקפות יפהפיות. תוכלו לבקר במשעול המתפרס על פני הרחובות ארבל וכרמל בעיר.

כפר סבא

7. "פרדס ההרכבות"

תושב כפר סבא חלם שיהיה בעיר פרדס מלא בעצי הדר אשר יגודלו בהרכבה. הרכבה היא פעולה של "חיבור" ענף ממין אחד לענף ממין אחר. התושב היוזם ביצע הרכבה של מיני הדרים על עצי "חושחש" (תפוז מר ובלתי אכיל). כעת המקום מלא בעצי הדר המניבים פירות טעימים אותם ניתן לקטוף ולאכול בחופשיות. הפרדס נמצא ברחוב כנרת. אפשר לבוא ולטעום!

8. "שביל העצים"

לעצים יש חשיבות גדולה עבור האדם. הם מסייעים בטיהור האוויר, מורידים טמפרטורה ויוצרים צל נעים. עיריית כפר סבא מבינה זאת ויזמה פעילות להגנה ולהעלאת המודעות לעצים "הוותיקים" בעיר. מתנדבים ומתנדבות סירת טבע עירוני הכינו שלטים עם מידע מעניין על עצים מיוחדים ואת השלטים הציבו ליד עצים וותיקים ברחבי העיר.

לקריאה נוספת

9. זריעת פרחי הבר הגדולה

פרח בר הוא פרח הגדל בטבע המקומי ולכל מקום בעולם יש את פרחי הבר המיוחדים שלו. בישראל צומחים המון פרחי בר שמתאימים לאדמה ולמזג האוויר המיוחד שיש לנו כאן. באביב הטבע שלנו מתכסה במרבדי פריחה יפיפיים. מדי שנה, מתקיימת בישראל זריעת פרחי בר על ידי אלפי ילדות וילדים מעשרות רשויות מקומיות. גם תושבי כפר סבא משתתפים וזורעים פרחי בר בחצרות מוסדות החינוך ובסביבה הקרובה. מטרת הזריעה היא **לסייע בהעשרת הטבע המקומי** ומגוון המינים, לעודד פעילות ולמידה חוץ כיתתית ולהבטיח מרחבים טבעיים ונעימים בחצרות מוסדות החינוך. כך נזרעו בגינות פרחי בר כגון: תורמוסים, ציפורניות ועוד. בסוף כל שנה ניתן לאסוף את הזרעים ולזרוע אותם שוב בשנה הבאה. **איך נוכל כולנו להגן על פרחי הבר? לא נקטוף אותם, לא נדרוך עליהם ונשמור על הניקיון בסביבה.**

כפר סבא

10 . גן מנשה

גן מנשה נמצא בצפון העיר ושטחו 218 דונם. בלב הגן ישנה גבעה ועליה נטועים עצים גדולים בני כ-90 שנה. שמו של הגן הוא על שם הברון פליקס דה מנשה אשר רכש את האדמות כדי לבנות בית מפואר למשפחתו. הגן קיבל את הכינוי "סוד הגן הנעלם". יש בו פינות מסתור רבות, עצים ושיחים נדירים. שימור הגן וטיפוחו כשצ"פ הם חלק מהפעולות הרבות שמבצעת העירייה לשימור הטבע בעיר. ניתן להגיע ולבקר בגן ולספר לכולם עליו.

11 . העיר הירוקה

כפר סבא היא בין הערים המובילות בישראל בנושא הקיימות. היא נקראת "העיר הירוקה" כבר למעלה מעשור ומקדמת נושאים סביבתיים רבים: הפחתת פסולת ומיחזור, טיהור מים, חיסכון באנרגיה, שמירה על הטבע, צמצום צריכה ועוד. כעיר ירוקה כפר סבא מתחייבת לפעול באופן קבוע להגנה על הסביבה. עוד על כפר סבא כעיר ירוקה ניתן לקרוא באתר האינטרנט העירוני.

12 . תוכנית נתיב האור

תוכנית לימודית שיזמה חברת החשמל, הפועלת בכל הארץ, וגם אצלנו בכפר סבא. בתוכנית לומדים איך להשתמש בחשמל בצורה בטוחה וחסכונית. לומדים מהו חשמל, מאיפה הוא מגיע, איך להיזהר ממנו בבית ובחוץ, ואיך אפשר לחסוך באנרגיה כדי לשמור על כדור הארץ. במסגרת התוכנית התלמידים הופכים ל"שגרירי נתיב האור" ומעבירים את המסרים החשובים גם לחברים, להורים וליתר בני המשפחה.

[להעשרה נוספת](#)

13. פאנלים סולאריים

פאנלים סולאריים (נקראים גם פוטו-וולטאיים) הם לוחות מיוחדים שמציבים על גגות בתים, מוסדות חינוך ומבני ציבור. מטרתם לקלוט אנרגיה מקרני השמש ולהפוך אותה לחשמל שבני האדם יכולים להשתמש בו בבית, בעסק, בתעשייה ובמבנים עירוניים. בתוך הפאנל הסולארי יש כמות גדולה של תאים פוטו-וולטאיים, הממירים אור שמש לאנרגיה חשמלית. זוהי דרך נהדרת להפיק חשמל ממשאב טבעי שיש לנו בשפע - **שמש!** אור השמש אינו נגמר ואינו מתכלה, זמין לכולם. כמעט בכל מקום ואינו עולה כסף. על הרבה מהגגות הציבוריים בכפר סבא כבר מותקנים פאנלים סולאריים ובכך העיר מקדמת את החזון להפוך לעירייה מאופסת אנרגיה - עירייה השואפת לאזן בין צריכת האנרגיה לייצור האנרגיה שלה. כפר סבא מעודדת תושבים ותושבות להתקין פאנלים סולאריים על הגגות בבניינים ובבתים ובכך לחסוך באנרגיה ולשמור על הסביבה.

14 . פארק כפר סבא

הפארק העירוני בכפר סבא לא דומה לפארק רגיל. לצד המדשאות, מתקני המשחקים ושלל האטרקציות שאפשר למצוא בפארקים, במרכז הפארק ישנו אזור שלם המוגדר כטבע עירוני שנוצר במטרה לשמש בית גידול לבעלי חיים וצמחים מקומיים המיוחדים לאזור השרון. **ואלו פינות הטבע העירוני בפארק:**

א. בריכת החורף - בפארק נחפרה בריכת חורף שהיא בית גידול קסום בסכנת הכחדה. בעבר היו בשרון בריכות חורף רבות אך עם השנים הערים גדלו ובריכות החורף כמעט ונעלמו ואתן בעלי החיים הייחודיים להן כמו: סרטנים מיוחדים, צפרדעים, קרפדות ועוד. הקמת הבריכה איפשרה את החזרתם.

ב. גינת המאביקים - בגינה זו נשתלו מגוון צמחים המושכים פרפרים ודבורי בר בשל היותם עשירים בצוף ואבקה המזמינים את מיני המאביקים. דבורים, פרפרים וחיפושיות מאביקים את הפרחים ולכן חשוב לשמור עליהם. רק בזכות בעלי חיים אלו אנו נהנים ממגוון גדול של ירקות, פירות וצמחים.

ג. המשתלה העירונית בפארק - משתלה מיוחדת ובה מספר מתחמים - משתלה מונגשת לבעלי ובעלות צרכים מיוחדים, משתלה עירונית אשר מספקת צמחים לעיר (במקום רכישתם) ומשתלה של צמחים מקומיים וצמחים בסכנת הכחדה. לצד המשתלה הוקם מבנה מיוחד - כיפה גאודזית המשמשת מרכז לפעילות חקר של תלמידים ותלמידות.

ד. הבוסתן - גן עם עצי פרי המכיל עשרות עצי פרי ממגוון זנים עתיקים המשמרים את החקלאות המסורתית שהייתה בארץ ישראל בעבר. לצד הבוסתן הוצבו קשתות גפנים המזמינות את המבקרים והמבקרות לטעום ולתצפת על הפארק.

15. היערכות להתמודדות עם משבר האקלים

עיריית כפר סבא פרסמה בשנת 2021 תוכנית אסטרטגית להיערכות העיר לשינויי אקלים, במטרה להיערך ולהתכונן לשינויי אקלים ולהוביל צעדים שיקטינו את פליטות גזי החממה. **ואלו ארבעה הנושאים המרכזיים:**

א. ניהול נגר – מי נגר אלו הם מי גשמים שזורמים על פני הקרקע ולא מחלחלים לאדמה. בישראל, מדי שנה, זורמת כמות אדירה של מים אלו אל הים. אך לפני הגעתם לים הם עלולים לגרום למגוון נזקים בסביבה העירונית: נזקים לבתים, למכונות, לכבישים, לצמחייה ועוד. מעבר לבזבז המים האלו, הנגר העירוני גם סוחף עימו חומרים רעילים ומזהמים שנשטפים לחופים וגורמים נזקים לים ולדגה. קיימים מספר פתרונות לטיפול במי נגר: בנייה המעודדת החדרת מים לקרקע, גגות ירוקים, שתילת עצים, שמירה על שטחים פתוחים, כיוון מרזבים לגינה ולא לרחוב, מדרכות וכבישים מחלחלים ועוד.

ב. ניהול משאב האנרגיה – ככל שגדלה האוכלוסייה בעיר, כך גדל הצורך באנרגיה, ובעיקר: צריכת חשמל ושימוש בכלי רכב, אשר גורמים לזיהום אוויר, תורמים לעליית פליטות גזי החממה ומחממים את המרחב הציבורי. לכן העירייה מתכננת פעולות רבות להתייעלות אנרגטית (לדוגמה: החלפת תאורת רחוב לתאורה חסכונית) ולייצור אנרגיה ירוקה (לדוגמה: עיריית כפר סבא היא אחת הרשויות הראשונות בישראל שהתקינה מערכות סולאריות על גגות בעיר ובנתה קירויים סולאריים על מגרשי ספורט ברחבי העיר).

ג. חוסן קהילתי – חוסן=חוזק. חוסן קהילתי הוא מושג המסביר את כוחה של הקהילה והאפשרות להתאושש ממשבר. העירייה נערכת להתמודדות עם שינויי האקלים במטרה לסייע לאוכלוסיות העלולות להיפגע בעת מזג אוויר קיצוני מצד אחד, ומצד שני לפתח תוכניות לקידום אורח חיים בריא ומקיים.

ד. קירור העיר – המרחב העירוני מתחמם יותר בהשוואה לאזורים פתוחים, וזאת בעקבות צמצום השטחים הפתוחים והתרחבות הפעילות האנושית אשר מעצימים את "אי החום העירוני".

עיריית כפר סבא בחרה מספר פעולות היכולות לסייע בקירור העיר:

- הרחבת נטיעות העצים בעיר ויעד של "עץ לכל תושב עד 2030"
- הגדלת רצף ההצללה בצירי הליכה ראשיים
- הורדת טמפרטורה בתוך מבנים באופן טבעי
- תוספת אמצעי קירור באמצעות תשתית מים בצירים הליכתיים

- תשפ"ו 2026 -

בהצלחה ובהנאה!

אגף קיימות וחדשנות ואגף חינוך – עיריית כפר סבא